

Ne le denarja, tudi vizije in programa ni

Kakšen Maribor po EPK
vidijo mariborski kulturniki

PETRA ZEMLJIČ

Delovna ekspertna komisija v sestavi **Gregor Kosi**, dr. **Jerneja Ferlež**, dr. **Zoran Medved** in **Simona Vidmar** je izbrala trajnostne programe EPK, ki naj bi jih mariborska občina vključila v nastajajoči lokalni kulturni program. "Predlagane programe in projekte vrednotimo z zavedanjem o zmožnostih in usposobljenostih akterjev, da sredstva porabijo s kar največjimi učinki za kulturno ponudbo in razvoj mesta, pri čemer pričakujemo tako raznovrstnost estetik kot kritičnih refleksij in skupnostnih vzpodbud. Učinki seveda morajo biti preverljivi," je zapisala ekspertna skupina. Na občini še pravi, da Zavod Maribor 2012 v nobenem dokumentu konkretno ni opredelil načina sofinanciranja ali podpiranja trajnostnih učinkov EPK. "Če bi zavod sledil zahtevam in sklepom februarске seje mestnega sveta in še bolj jasnim zahtevam županove ekipe neposredno po nastopu mandata Fištravca, bi bil ta znesek bistveno višji."

Životarjenje in medsebojni kanibalizem

Mitja Čander, programski direktor Zavoda Maribor 2012, konkretnih odločitev komisije ne komentira. "Ne poznam vseh okoliščin, ki so do njih privedle. Verjetno ne bo nihče povsem zadovoljen, ne tisti, ki so dobili manjša sredstva, kot bi jih potrebovali, kaj šele tisti, ki so izpadli. Mislim, da bo problem ob letu osorej zelo podoben, če mestno vodstvo ne bo nedvoumno opredelilo statusa kulture kot ene od osrednjih razvojnih prioritet mesta, podobno kot sta to denimo storila Ljubljana ali Zagreb. To je predpogoj pozitivni rebalans proračuna za kulturo in rast sredstev za kulturo v načrtu proračuna za prihodnje leto. Če je namreč nekaj prioriteta, potem se to ne obravnava zgolj enakovredno z drugimi družbenimi polji, ampak se izbranemu področju nameni več, tudi na račun drugih polij. Jasno je, da smo sredi krize in bodo takšni cilji težko dosegljivi. Prav zato je potreben institucionalni okvir, ki bo omogočal učinkovito črpanje evropskih sredstev. Kmalu namreč ne bo več mogoče iskati opravičil v preteklosti. Že leto dni med drugimi opozarjam na nujnost take rešitve. To počnem ponovno zato, ker se še da ukrepati v smeri umestitve kulture kot razvojne kategorije. V nasprotnem primeru bo mariborska kultura potonila v životarjenje in medsebojni kanibalizem."

In kako status kulture v Mariboru po EPK ocenjujejo nekateri mariborski kulturniki? **Daniilo Rošker**, direktor SNG Maribor: "Zaradi nesoglasij in nesporazumov o pomenu in namenu EPK Maribor 2012 na relaciji med državo in mestom ter posledično večkratnih zamenjav vodstvenih timov Zavoda EPK je bilo SNG Maribor - in Festival Borštnikovo srečanje - predvsem zaradi svojih infrastrukturnih možnosti vključeno v program EPK kot eno od osrednjih uprizoritvenih prizorišč dobesedno tik pred zdajci. Čeprav je ta možnost sodelovanja od naše hiše zahtevala veliko poseganja v naš redni program, smo s sodelavci prepoznali priložnost in se odločili, da se 'zavrtimo skupaj'. V SNG Maribor so nas izkušnje naučile, da razvijanje in spodbujanje kulturnih navad ni stvar trenutka, ampak gre za daljši proces, ki pokaže rezultate šele čez leta. Odziv javnosti nam je spet pokazal, da ljudje niso tako zelo apatični in indiferentni, kot vse prepogosto slišimo, ampak radovedni, družabni in komunikativni, ne pa več naivni. Od kulture in umetnosti pričakujejo ne samo najboljše ali drugačno, pričakujejo več. In ta več ni vezan samo na kulturni dogodek, ampak tudi na dogajanje po do-

Nič kaj pozivne napovedi, da bi Maribor uspešno peljal kulturno politiko po Evropski prestolnici kulture. (Sašo Bizjak)

"Čim prej se rešiti vseh in vsega, kar je uspešno in izstopa"

godku, na splošno atmosfero, ambient in utrip mesta, na kulturo mesta: arhitekturno, kulinarčno, zgodovinsko ... Skratka, ves trud kulture ali ustanov ali posameznikov je premalo, če kultura ni interes in predvsem vizija mestnih oblasti. In če smo lani nekako speljali in če po oceni Evropske komisije nismo bili obremenjeni s starimi zgodbami, iskreno upam, da bomo kljub težkim gospodarskim in finančnim razmeram zavrteli novo mariborsko gospodarsko in kulturno zgodbo."

Lahkomiselnost mestne vizije

Karmina Šilec, umetniška vodja in dirigentka Carmine Slovenica: "Težko govorim o tem, kakšna je vizija kulturne politike v Mariboru. O tem sedaj lahko sodim le po letošnjih načrtih o sofinanciranju MOM-a, ki smo jih prejeli nedavno. In ti si so zares katastrofalna prognoza. Izvedba oziroma neizvedba programov Carmine Slovenice (CS) bo tako nehote sledila odločitvam MOM, v skladu z nenadnim radikalnim rezom financiranja CS: nemudoma bomo ukinili nekaj programskih vsebin in ne izvedli že pripravljenih projektov. Gre za nepričakovano drastično spremembo v financiranju MOM, ki je v tem letu resda kulturi namenila okoli šest odstotkov manj sredstev kot v letu 2011 (leto 2012 je bilo zaradi EPK seveda atipično), kar pa seveda ne more biti razlog, da je Carmini Slovenici iznenada znižala sredstva, namenjena za projekte, za kar 65 odstotkov glede na pretekla obdobja. Takšnega zmanjšanja sofinanciranja si, glede na skorajda

enak proračun, namenjen za kulturo, CS ni mogla predstavljati niti v najbolj črnem scenariju. Na podlagi vseh prejetih obvestil o sofinanciranju MOM-a tako ugotavljamo, da gre očitno za strateško odločitev, da se prekine z dosedanj obliko delovanja Carmine Slovenice v Mariboru. Tako radikalno zmanjšanje sredstev očitno ni posledenega za kulturo. vzrok je očitno v odločitvah o drugačni viziji kulturne politike mesta. Ali pa te vizije sploh ni in se zato lahkomišelnost posredno ukinja najvidnejše akterje. In to brez dialoga z njimi. Očitno niso prav nič pomembne ne najvišje možne reference, ne številne nagrade doma in po svetu, ne nastopi na najuglednejših odrih po vsem svetu, ne odlične strokovne ocene v najvidnejših svetovnih medijih. Maribor ima svoj vrednostni sistem: čim prej se rešiti vseh in vsega, kar je uspešno in izstopa! In najbrž je to tisto najbolj 'trajnostno' po EPK, o čemer lahko v Mariboru sedaj govorimo."

Mirjana Koren, direktorica Pokrajinskega muzeja Maribor, kot primer mestne ignorance navede projekte MUSEOEUROPE, ki so ga domale prepoznale vse pomembnejše strokovne institucije, le mestna oblast ne. "Projekt MUSEOEUROPE izpolnjuje vse kriterije za to, da ga mesto prepozna kot svoj trajnostni projekt in enega izmed trajnostnih projektov EPK. Bil je mednarodno odmeven. Sodelovanje z institucijami (Vatikan, Bavarski nacionalni muzej, München, Narodni muzej Varšava, Universalmuseum Joanneum, Gradec, Zinnfiguren Welt, Dunaj) in gostovanja muzealij, ki so prvič potovale zunaj matičnega muzeja (na primer več kot 200 let stara Straubova skulptura Marije z detetom iz Bavarskega nacionalnega muzeja), so dokaz, da je bil projekt dobro zasnovan in da je v njem še veliko potenciala. Dolgoročno pokroviteljstvo nad projektom je prevzelo najvišje strokovno telo - Mednarodni muzejski svet za Evropo ICOM Europe. Muzej je za projekt prejel najvišje strokovno nacionalno priznanje - Valvasorjevo nagrado za leto 2012. Koncept sodobnega Pokrajinskega muzeja Maribor, ki na atraktiven način predstavlja preteklost, je bil tudi mednarodno priznan. Evropska muzejska akademija ga je z odprtim depojem pohištva v Kinu Partizan uvrstila med šest finalistov prestižne nagrade Micheletti za leto 2013.

Pa vendar vsi ti argumenti niso prepričali vodstva EPK niti aktualne mestne kulturne politike. Prepričali pa so nas in s projektom bomo nadaljevali. V letu 2014 pripravljamo sodelovanje z Romunskim nacionalnim etnološkim muzejem, v letu 2014 pa z Muzejem islamske umetnosti iz Carigrada."

Mojca Reditko, direktorica in umetniški vodja Lutkovnega gledališča Maribor, je jasna: "Na prvem mestu je nenavadna odločitev MOM, da se skrb za trajnostno naravnane (kot jih definira delovna skupina) mestne programe in sofinanciranje teh preda javnemu zavodu. Predlog sofinanciranja programov, ki ga podaja ekspertna delovna skupina, pa tudi ne navaja razlogov za takšno odločitev. Skrb zbujajoče je dejstvo, da ekspertna delovna skupina ne prepozna in ne sprejema ocene strokovne službe mestne uprave ter sama letošnje financiranje razume kot začetek razvojnega (celo investicijskega) financiranja, ne zgolj kot premostitveno financiranje, kakor to opredeljuje UKM, področni urad, strokovna služba, ki koordinira in sooblikuje bodoči lokalni kulturni program. Takšno opredeljevanje sofinanciranja projektov je sporno tudi z vidika dejstva, da lokalni kulturni program, ki bi jasno opredeljeval strategijo razvoja in oblikoval (vsaj kriterije za) prioritete, še ne obstaja.

Nenavadno je tudi nizanje programov, ki nikakor niso dete EPK-ja, temveč v mestu obstajajo že dalj časa (pri enem se celo navaja njegova dolgoletna tradicija). So pa od skupine sedaj prepoznani kot trajnostna dediščina EPK in se financirajo (sicer res skromno) skozi perspektivo razvojnega, celo investicijskega vpenjanja v namenski proračun.

Drugeče: mnogi kulturni izvajalci/producenti/organizatorji niso imeli srečne roke pri sodelovanju z Zavodom 2012 ali so se (v načelni in dobrodošlo kritični drži) zaradi 'nerodnosti' v koprodukcijskem sodelovanju le temu odrekli. V luči veriženja učinkov to sedaj pomeni, da jih tudi posledično ni, ne obstajajo, niso prioriteta v mestu, ne štejejo. No, zanimivo pa bi bilo od zavoda izvedeti kaj več o kriterijih izbiranja trajnostno naravnanih programov izmed vseh vključenih.

Dalje: Ob tem, ko zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK) in zakon o izvrševanju prora-

čunov Republike Slovenije (ZIPRO) ne dovolujeta prevzemanja dodatnih finančnih obvez na področju kulture, saj kot prioritete navajata ureditev že obstoječih obveznosti (predlog novega ZUJIK našteva predloge novih obvez in jih šele daje v javno obravnavo), v mestu brez ustreznih podlag (lokalni kulturni program), skozi nišo v zakonih obveze ..., ob ujetju v veljavne lokalnega proračunskega primanjkljaja, ob številnih odprtih investicijah (avditorij, minoritska cerkev, knjižnica, galerija ...), prekinjenih projektnih razpisih, nestabilnem financiranju večine, predvsem pa pravkar izvedenih investicij (širitev LGM po selitvi), na rob preživetja odrinjenih še kako delujočih vrhunskih akterjev svetovnega kalibra (CS) itd., pogoltujemo na hitro zloženo definicijo zaprtega zavoda, predamo programe v skrb drugemu zavodu in to poimenujemo trajnostni razvoj.

Skrb vzbujajoče. In to sploh ne dejstvo konkretnih programov, temveč postopki, ki merijo rabo javnih financ, in to ambiciozno na dolgi rok."

Brigita Pavlič, direktorica Festivala Maribor: "Sofinanciranje Festivala Maribor iz javnih sredstev je potekalo v zadnjih petih letih posredno; sprva v okviru postavke EPK pri MOM, kasneje preko Zavoda Maribor 2012. Tej odločitvi je botrovala potrditev festivala kot trajnostnega razvojnega projekta EPK v Bruslju. Trajnosten vidik je ob programskih smernicah predvideval še razvoj kulturnega turizma in večanje mednarodne prepoznavnosti. Omenjenega smo se do tega leta držali v okviru vseh točk našega poslanstva, zagotavljali smo tudi velik delež lastnih sredstev, kar za poudarjeno nekomercialno prireditev ni preprosto. V pričakovanju negotove prihodnosti, smo sicer že ob načrtovanju letošnjega festivala krčili programe in se odrekli lastni produkciji ter posledično žal tudi velikemu delu tujega občinstva.

V letu po EPK nismo imeli, vse do odločitve komisije o podprtih projektih, nikakršnega zagotovila za javno sofinanciranje. Kljub za polovico zmanjšanemu strošku letošnje prireditve, smo se znašli v zelo težkem finančnem položaju. Sodelavci festivala upamo, da gre za prehodno; s krizo pogojeno obdobje, ki ga bomo premagali s trdim delom, vzdržljivostjo in kreativnostjo."